

Μάθημα 22^{ον}

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

«Ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς..., ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἁμωμος»

(Ἐφεσ. ε', 25 - 27).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Εἰσαγωγή. Λόγοι ἐνὸς ξένου σοφοῦ.
2. Ἡ ἐνότης τῶν μελῶν τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐν σῶμα μὲ πολλὰ καὶ διάφορα μέλη. Ἐκφρασις τῆς ἐνότητος τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ ὑπὲρ τῶν ἄλλων προσοχή.
3. Ὁ ἐξαγιασμὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ. Τὸ καθῆκον τοῦ ἀγιασμοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ψυχὴ ἰδέα, ἀλλὰ ζωντανὴ πραγματικότητα. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεραπευτήριον. Τὰ ἐπτά μυστήρια.
4. Πρακτικὴ ἐφαρμογή. Λόγοι τοῦ Φερμυλιανοῦ καὶ τοῦ Κυπριανοῦ. Εἴμεθα ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας;

1. Εἰσαγωγή.

Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν μαθημάτων τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου εἶδομεν, ὅτι σκοπὸς καὶ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι «ὁ καταρτισμὸς τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 8', 12)¹. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς λέγει εἰς ξένος σοφός, εἶναι «ἡ πλουσία θεῖα χάρις, ποὺ ἐργάζεται μέσα στὴν ἱστορία. Εἶναι τὸ μυστήριο τῆς ἐνότητος, ὅπου ἐκκλίνει ὁ Θεὸς τὴν Κτίσι μετὰ τὴν μεσολάβησι τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἡ οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀρχὴ

1. ΑΑ, σελ. 286 ἐξ.

τοῦ νέου Ἰσραήλ... Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ γεμάτη μυστήριον Και-
νὴ Κτίσις. Εἶναι μητέρα, ποὺ ὅλο καὶ γεννᾷ οὐράνια ζωή... Ἡ
Ἐκκλησία εἶναι τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον. Εἶναι ἡ οἰκογένεια τῶν παι-
διῶν τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι συναγμένα γύρω-γύρω ἀπ' τὸν Πρωτό-
τοκον¹.

2. Ἡ ἐνότης τῶν μελῶν τοῦ μυστικοῦ «σώματος τοῦ Χριστοῦ».

Βεβαίως τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διάφορα. «Ἐχει γὰρ ὁ οἶκος τοῦ
Θεοῦ, ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, θηρουντάς, ὀδοιπόρους, ἀρχιτέκτονες,
οἰκοδόμους, γεωργούς, ποιμένας, ἀθλητάς, στρατιώτας. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν
τῶν μαθητευομένων τῷ λόγῳ μιᾶς τιнос πράξεώς ἐστιν ὑπηρετής, τῶν κατὰ
τὸ Εὐαγγέλιον διατεταγμένων ἡμῖν. Ἐν γὰρ τῇ μεγάλῃ οἰκίᾳ, τῇ Ἐκκλησίᾳ
ταύτῃ, οὐ μόνον σκεύη ἐστὶ παντοδαπά, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ξύλινα καὶ
δοστράκινα, ἀλλὰ καὶ τέγνη παντοῖαι². Ἀλλὰ πάντα τὰ μέλη ταῦτα συναπο-
τελοῦν μίαν μυστικὴν ὁργανικὴν ἐνότητα, διαμορφουμένην διὰ τῆς δυνάμεως
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἐστὶ καὶ μέλη ἔχει πολλά,
πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνός, πολλά ὄντα, ἐν ἐστὶ σῶμα, οὕτω καὶ
ὁ Χριστός· καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν,
εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἐν
Πνεῦμα ἐποτίσθημεν» (Α' Κορ. ιβ', 12 - 13). Οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
γίνονται «σύμφυτοι» τῷ Χριστῷ (Ῥωμ. ζ', 5), ἐνσωματούμενοι, «ἐγκεντρι-
ζόμενοι καὶ ἐνοφθαλμιζόμενοι καὶ ἐμβολιαζόμενοι εἰς τὸ σῶμα» τοῦ Χριστοῦ,
ὡς κλάδοι «εἰς τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, οὕτω δὲ κοινωνοῦσι τῆς θείας τοῦ Θεοῦ
θρόνου ζωῆς»³.

Τὰ μέλη λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν μίαν θαυμασίαν
ἐνότητα, τῆς ὁποίας ἑκφρασις εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
χαλκεύονται καὶ σφυρηλατοῦνται οἱ ἅγιοι καὶ ἱεροὶ δεσμοί, οἱ
ὅποιοι συνδέουν τοὺς Χριστιανούς πρὸς δημιουργίαν ἀληθοῦς
«κοινωνίας ἁγίων», ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ κεντρομόλοι δυνάμεις εἶναι
κατὰ πολὺ ἰσχυρότεραι τῶν κεντροφύγων καὶ διασπαστικῶν.
Ὑπερόχους πτυχὰς τῆς ἀγάπης αὐτῆς, ἥτις πρέπει νὰ συνδέῃ

1. R. Guardini, 'Ο Κύριος, μετφρ. Ἱερ. Κουτσώνη, τόμ. Β',
1955, σελ. 58 - 59.

2. Migne Ἐ.Π. τόμ. 31, στ. 205. Ἱω. Καρμίρη, Ἐκ τῆς Ἐκκλη-
σιολογίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου, περ. «Ἐκκλησία», ἔτος 1958, σελ. 213.

3. Ἰωάννου Καρμίρη, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς
Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 80.

τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἄλληλα, παρουσιάζει ὁ Ἀπ. Παῦλος πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἀφοῦ τονίζει, ὅτι εἶναι μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος. «Διαιρέσεις δέ, λέγει, χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν... Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 4-6, 11). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λοιπὸν εἶναι ἡ μία δύναμις, ἥτις ἐνεργεῖ πάντα ταῦτα. Μία μορφή φανερώνεται εἰς ὅλα, ὁ Χριστός. Μία ἐνότης δημιουργεῖται δι’ ὅλων αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία. Καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐκτυλίσσει τὴν εἰκόνα τῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ δεικνύει πῶς ταῦτα ἐξαρτῶνται ἀπ’ ἀλλήλων. Οὔτε ὁ ποῦς, οὔτε ἡ χεὶρ δύνανται νὰ ζήσουν μόνά των, ἀλλ’ ἔχουν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ συνόλου, ζοῦν ἐξ αὐτοῦ καὶ ὑπηρετοῦν ἄλληλα. Ἐπομένως ἂν χάρισμά τι πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτερον τῶν ἄλλων, αὐτὸ εἶναι ἡ ἀγάπη. «Αὕτῃ ὅμως δὲν εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ ἐνέργεια, δίπλα στὶς ἄλλες, ἀλλὰ εἶναι ἡ προθυμία, ποὺ ἔχει ὁ καθένας νὰ μείνῃ ἐνωμένος μετὰ τὸ θεοκίνητο σύνολο καὶ νὰ εἶναι γιὰ τὸν ἄλλον τὸ πᾶν. Ἔτσι, κατόπι, στὸ δέκατο τρίτο κεφάλαιο τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς, ὑψώνεται ἡ μελωδία τοῦ ὕμνου τῆς ἀγάπης. Ἀπ’ αὕτῃ τὴν ἀποψι, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι ἓνα αἶσθημα τοῦ ἐνὸς ἀτόμου γιὰ ἓνα ἄλλο, ἀλλὰ ἡ ἐνωτικὴ δύναμις τῆς θεόρατης ζωῆς, ποὺ διαποτίζει τὰ πάντα. Αὕτῃ τῇ σημασίᾳ ἔχει ἡ ἀγάπη τῆς Ἐκκλησίας. Νὰ ἀφήνουμε νὰ μᾶς πλημμυρίζῃ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν μεταδίδουμε παραπέρα: «Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαρίζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρὸς τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι...» (Κολ. γ΄, 12-15)¹. «Ὅθεν ἡ ἐνότης

1. R. Guardini, ἐνθ’ ἀνωτ., τόμ. Γ’, 1956, σελ. 128 - 129.

καὶ ἀλληλεγγύη τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας «δεικνύεται πρῶτον μὲν ὡς συμπάθεια πρὸς τὰ πάσχοντα καὶ ἀσθενοῦντα μέλη, καθ' ἣν οἱ δυνατοὶ βαστάζουσι μὲν τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων καὶ δὲν ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς, πενθοῦσι δὲ ἐπὶ ταῖς βαρεῖαις πτώσεσιν αὐτῶν καὶ παιδαγωγοῦσιν ἐν πραότητι προσλαμβάνοντες τούτους, δουλεύοντες ἀλλήλοις διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενεῖς γινόμενοι (Ρωμ. ιδ', 1)· Β' Κορ. ιβ', 21· Γαλ. ζ', 1)¹. «Δεύτερον δὲ ἡ ἀλληλεγγύη δεικνύεται ἐν τῇ χρησιμοποίησει τῶν χαρισμάτων πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἄλλων καὶ κοινὴν τῆς Ἐκκλησίας οἰκοδομήν, εἰς τρόπον ὥστε «εἴ τι πλεον ἔχει ὁ δεῖνα ἐν τῷ χαρίσματι», ἐπειδὴ «ἕκαστος πρὸς οἰκοδομήν» ὀφείλει νὰ συντελῇ, «ὁ πόνος αὐτῷ πλείων ἐστί»². Τὸ πλεονάζον χάρισμα πλεονάζοντας ἐπιβάλλει καὶ τοὺς ὑπὲρ ἄλλων κόπους»³.

Ἐπειτα ἡ πρὸς ἀλληλα ἐνότης καὶ ἀλληλεγγύη τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλοῦται διὰ τῆς ὑπὲρ ἀλλήλων προσευχῆς αὐτῶν. Χαρακτηριστικῶς πάλιν ὁ Παῦλος «οὐ μόνον αὐτὸς ἀναπέμπει δεήσεις καὶ προσευχὰς ὑπὲρ τῶν πρὸς οὓς γράφει τὰς ἐπιστολάς του πιστῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξαιτεῖται συχνάκις ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τὰς προσευχὰς ἐκείνων, συνιστᾷ δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ εὐχωνται καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἁγίων. Ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐν Ρωμ. ιε', 30 φράσις τοῦ θείου Ἀποστόλου «παρακαλῶ συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν» δηλοῖ, ὅποιαν σημασίαν ἔδιδεν εἰς τὰς ὑπὲρ ἑαυτοῦ προσευχὰς τῶν ἄλλων καὶ ὅποιαν ἰσχὺν ἀπέδιδεν εἰς αὐτάς. Εἰς τὴν ἰσχὺν δὲ ταύτην ἀποβλέπων καὶ ὁ θεῖος Ἰάκωβος συνιστᾷ εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἵνα «εὐχωνται ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῶσιν», ἐπειδὴ «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη»⁴. Ὡσαύτως ἐκφανσις τῆς

1. Παν. Τρεμπέλα, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 2, Ἀθῆναι 1959, σελ. 412.

2. Χρυσόστομος, Ὁμιλ. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ. 11, § 1 - 2, Migne Ἐ.Π. τόμ. 62, στ. 81 - 82.

3. Π. Τρεμπέλα, ἐνθ' ἄνωτ.

4. Αὐτόθι, σελ. 413, ἐνθα γίνεται παραπομπὴ εἰς τὰ ἐξῆς χωρία: Ῥωμ. α', 9· ιε', 30. Β' Κορ. α', 11. Φιλιπ. α', 19. Φιλήμ. 22. Κολ. δ', 3. Β' Θεσσ. γ', 1. Ἐφεσ. ζ', 18. Ἰακ. ε', 16.

ἐνότητος τῶν μελῶν τῆς στρατευομένης ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰ μέλη τῆς ἐν οὐρανοῖς θριαμβευούσης εἶναι τὸ ὅτι οἱ μὲν Ἅγιοι ἐν οὐρανοῖς δέονται καὶ πρεσβεύουν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ζώντων ἀδελφῶν των, οὗτοι δὲ ἐξαίτουνται τὰς δεήσεις καὶ τὰς πρεσβείας ἐκείνων πρὸς τὸν πανάγαθον καὶ πανοικτίρμονα Θεὸν καὶ τιμοῦν αὐτοὺς δι' ἀφιερώσεως ναῶν καὶ τελέσεως ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, τὰς ὁποίας, ὡς λέγει ὁ Μέγας Βασιλεῖος, «ἐπὶ τὸ σεμνότερον δι' ἔτους ἄγειν ἐπὶ τοῖς μάρτυσιν ἔθος ἐστὶν ἡμῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ»¹.

3. Ὁ ἐξαγιασμὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἴμεθα μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐπιβάλλει μόνον εἰς ἡμᾶς τὴν ἀγάπην, ὡς ἔκφρασιν τῆς πνευματικῆς μας ἐνότητος, ἀλλὰ ἐπιβάλλει καὶ τὸ καθῆκον τοῦ ἁγιασμοῦ διὰ τῆς ὁλονέν μεγαλυτέρας συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὸν μυστικὸν βίον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ψιλὴ «ιδέα», ἀλλὰ ζωντανὴ πραγματικότης, ἡ πραγματικότης, τὴν ὁποίαν ἀποτελεῖ ὁ Χριστός, ἡ κεφαλὴ, καὶ ἡ πραγματικότης, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, οἱ πιστοί. Βεβαίως ὑπάρχει μία τεραστία διαφορά, ὅτι ἡ κεφαλὴ εἶναι ἡ τελειότης, ἡ ἀναμαρτησία, ἡ ἀπόλυτος ἁγιότης, ἐν ᾧ τὸ σῶμα εἶναι ἄνθρωποι μετὰ τὰ ἀνθρώπινα, μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ ἡ διαφορά αὕτη δίδει ἀκριβῶς εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὸ ὅλον τοῦ νόημα. Διότι ὁ Χριστιανισμὸς προϋποθέτει τὴν διαφορὰν ταύτην καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἁγιασμοῦ, ὅστις ἐκ τῆς κεφαλῆς μεταδίδεται διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ σῶμα, ἐπὶ τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποίαν ὁ ἀπολύτως ἅγιος Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας παρέχει εἰς τὰ ἁμαρτωλά, ἀλλὰ καὶ ὅμως ἐν ἐνότητι μετ' αὐτοῦ τελοῦντα μέλη, τὰ ὁποῖα Τὸν ἐπικαλοῦνται. «Ἐν σῶμα εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ἀπὸ τῆς Κεφαλῆς, ἀπὸ τοῦ Κυρίου, τοῦ Λόγου, ὅστις «σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν

1. Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ 176 «Ἀμφιλοχίῳ ἐπισκόπῳ Ἰκονίου», Migne Ἐ.Π. τόμ. 32, στ. 653.

ἐν ἡμῖν» μέχρι τῶν πιστῶν, βλῶν τῶν πιστῶν· τῶν ὑπερόχων ἐκείνων ἀναστημάτων, ὅπως ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὁ ὁποῖος τύπτει τὸ στήθος του λέγων: «ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ». Μέχρι τοῦ ναυαγίου ἐκείνου τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς τὸν λιμένα, διὰ νὰ σωθῇ... Δὲν ἔχει ἰδανικοὺς ἀνθρώπους ὡς μέλη της ἡ Ἐκκλησία. Εἶχε καὶ ἔχει ἀνθρώπους μὲ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ μὲ σάρκα, μὲ ὑγιά τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ὀργανισμόν, ὁ ὁποῖος ἔχει νοσήματα. Νοσοκομεῖον εἶναι ἡ Ἐκκλησία, θεραπευτήριον, τὸ ὁποῖον ὡς προορισμὸν του ἔχει νὰ δέχεται τὸν ἄρρωστον... Ἡ σωτηρία δὲν προϋποθέτει ἀναμαρτησίαν, ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν ἁμαρτωλότητα!»¹.

Καὶ πῶς μεταδίδεται ὁ ἁγιασμός εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας; Μεταδίδεται πρὸ πάντων διὰ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα εἶναι «θεοσύστατοι τελεταί, μεταδίδουσai μυστηριωδῶς τὴν ἀόρατον θεῖαν χάριν δι' αἰσθητῶν σημείων»². Ἐν πρώτοις οἱ πιστοὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, τοῦ λουτροῦ τούτου τῆς παλιγγενεσίας καὶ τῆς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀνακαινίσεως, «ἀποθέμενοι τὸν παλαιὸν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπον, ἐνδύονται τὸν Χριστὸν καὶ ὡς διὰ θύρας εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ βασίλειον τῆς Χάριτος, λαμβάνοντες τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνακαινίσιν καὶ ἀναδημιουργίαν καὶ ἀναστοιχείωσιν τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ τὴν ἀνάπλασιν τῆς θείας εἰκόνης ἐν αὐτοῖς, γινόμενοι οὕτω μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, υἱοὶ τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν καὶ θείας κοινωνοὶ φύσεως διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος»³. Κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον, «διὰ τοῦ βαπτίσματος ἄφεςιν ἁμαρτημάτων ἐλάβομεν, ἁγιασμόν, Πνεύματος μετάληψιν, υἱοθεσίαν, ζωὴν αἰώνιον»⁴. Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον εἶναι τὸ «βάπτισμα αἰχμαλώτοις λύτρον, ὀφλημάτων ἄφεςις, θάνατος ἁμαρτίας, παλιγγενεσία ψυχῆς, ἐνδυμα

1. Β. Πλουμίδης, Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν, Ἀθῆναι 1958' σελ. 182 - 186.

2. Ἰωάννου Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 94.

3. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.

4. Χρυσόστομος, Ὁμιλ. εἰς Πράξ. 14, 3 ἐν Migne Ἑ.Π. τόμ. 60, στ. 285.

φωτεινόν. σφραγίς ἀνεπιχείρητος, ὄχημα πρὸς οὐρανόν, βασιλείας πρόξενον, υἱοθεσίας χάρισμα»¹. Καὶ κατὰ τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας, τὸ βάπτισμα «παντὸς ἡμᾶς ἀπαλλάττει ῥύπου, ὥστε καὶ ναὸν ἡμᾶς ἅγιον γενέσθαι Θεοῦ καὶ τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως κοινωνοὺς διὰ μετοχῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος»². Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος ἐν συνεχείᾳ ὁ Χριστιανὸς λαμβάνει τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγ. Πνεύματος καὶ δύνάμιν ἐνισχύουσιν καὶ ἀναπτύσσουσιν τὴν ἐν αὐτῷ πνευματικὴν ζωὴν. Κατὰ τὸν ἁγ. Κύριλλον Ἱεροσολύμων «τῷ μὲν φαινομένῳ μύρῳ τὸ σῶμα χρίεται, τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι ἡ ψυχὴ ἁγιάζεται», ἐπειδὴ τὸ χρίσμα «τοῦτό ἐστι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα... Χριστοῦ χάρισμα καὶ Πνεύματος Ἀγίου, παρουσία τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐνεργητικὸν γινόμενον»³. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χρίσματος ἡ ἐνισχυτικὴ δύναμις τῆς Θ. Χάριτος περιθωρακίζει τὴν ψυχὴν διὰ τῆς πρεπούσης ἀντοχῆς καὶ καθιστᾷ εὐπολεμητοτέρας τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ⁴. Θεία Εὐχαριστία ἔπειτα εἶναι τὸ μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποῖον, ὡς ἀνεπτύξαμεν ἐκτενῶς ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ τῶν μαθημάτων τοῦ Ἀνωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου⁵, οἱ πιστοί, μεταλαμβάνοντες τοῦ ἀληθοῦς σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἐνοῦνται μυστικῶς καὶ συσσωματοῦνται μετ' αὐτοῦ, «σύσσωμοι» καὶ «σύναιμοι» καὶ «χριστοφόροι» καὶ «θεοφόροι» γινόμενοι, κατὰ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς χαρακτηρισμούς⁶. Κατὰ τὴν εὐχὴν τῆς Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, «μεταλαμβάνοντες τῶν θείων τούτων ἁγιασμάτων καὶ ὑπ' αὐτῶν ζωοποιούμενοι», ἐνούμεθα πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ

1. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλ. 13, 5 ἐν Migne Ἑ.Π. τόμ. 31, στ. 433.

2. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εἰς Λουκ. 22 ἐν Migne Ἑ.Π. τόμ. 72, στ. 904.

3. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατήχ. μυσταγ. 3, 3 ἐν Migne Ἑ.Π. τόμ. 33, στ. 1092.

4. Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 98. Κ. Δυοβουνιώτου, Τὰ μυστήρια τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς, Ἀθῆναι 1912, σελ. 38 - 65. Κ. Καλλινίκου, Τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, σελ. 346.

5. ΑΑ, σελ. 322 ἐξ.

6. Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 98 - 99.

γινόμεθα «ναὸς τοῦ παναγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος, λε-
λυτρωμένοι πάσης διαβολικῆς μεθοδείας ἐν πράξει ἢ λόγῳ ἢ κατὰ
διάνοιαν ἐνεργουμένης». Κατὰ δὲ τὴν ἱ. Λειτουργίαν τοῦ Χρυ-
σόστομου, οἱ πιστοὶ κοινωνοῦν τοῦ ἐν τῇ θείᾳ εὐχαριστίᾳ σώ-
ματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς
συγχώρησιν πλημμελημάτων, εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς κοινωνίαν
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»¹. Κατὰ τὸν Κύριλλον Ἱεροσολύμων
«ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστίν, εἰ καὶ τῇ γεύσει αἰσθη-
τός, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ». Καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει: «Ἴδου
ὁρᾶς, ἄπτη, αὐτὸν (τὸν Χριστὸν) ἐσθίεις. Σὺ μὲν ἱμάτια ἐπιθυ-
μεῖς ἰδεῖν, αὐτὸς δὲ ἐαυτὸν σοι δίδωσιν οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἄψασθαι καὶ φαγεῖν καὶ λαβεῖν ἑνδον»². Κατὰ τὸν ἅγιον
Ἰγνάτιον τὸν Θεοφόρον ἡ Εὐχαριστία εἶναι «φάρμακον ἀθανα-
σίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν»³. Μετὰ τὰς ἐπειτα
εἶναι τὸ μυστήριον, κατὰ τὸ ὅποῖον εἰς τὸν ἐξομολογούμενον τὰ
ἁμαρτήματα αὐτοῦ καὶ εἰλικρινῶς δι' αὐτὰ μετανοοῦντα παρέ-
χεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἱερέως ἡ ἄφεσις τῶν μετὰ τὸ βάπτι-
σμα ἁμαρτιῶν. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης ἔλεγε χαρακτηριστικῶς:
«Ἀποκαλύψατε αὐτῷ (τῷ ἱερεῖ) θαρραλέως καὶ τὰ μέγιστα
ὑμῶν ἀπόρρητα, ἀποκαλύψατε αὐτῷ τὰ μυστήρια τῆς ψυχῆς
ὑμῶν, ὡς ἀποκαλύπτει τῷ ἱατρῷ ὁ ἀσθενὴς τὰ κεκρυμμένα αὐτοῦ
τραύματα, καὶ τεύξεσθε τῆς ἰάσεως». Τὰ ἐπιβαλλόμενα τυχόν
ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐπιτίμια εἶναι σωφρονιστικαὶ ποιναί, φάρμακα
πρὸς θεραπείαν καὶ διὰ τὴν καταπολέμησιν καὶ ἐκρίζωσιν τῶν
παθῶν, οὐχὶ δὲ τιμωρίαι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς θείας δικαιοσύ-
νης ὡς πρεσβεῖει ἡ ῥωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία⁴. Κατὰ τὸ μυσ-
τήριον ἐξ ἄλλου τῆς Ἱερωσύνης, δι' εὐχῆς καὶ ἐπιθέ-
σεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου ἐπὶ τὸν χειροτονοούμενον κατέρχεται
ἐπ' αὐτὸν ἡ Χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, προχειριζομένη αὐτὸν

1. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 99.

2. Κ. Δυοβουνιώτου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 96 - 97.

3. Αὐτόθι, σελ. 117 - 118. Πρβλ. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὁρθ. Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 360 - 362.

4. Κ. Δυοβουνιώτου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 129 κ. ἐξ. Χρ. Ἀνδρούτσου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 379 κ. ἐξ. ΧΚ, σελ. 259.

εἰς ἓνα τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν. Οὕτω διὰ τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ ἡ Θεία Χάρις δημιουργεῖ τοὺς πνευματικοὺς χειραγωγοὺς τῶν ψυχῶν¹. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀγιάζει τὴν συζυγικὴν ἑνωσιν καὶ ἐνισχύει τοὺς συζύγους διὰ τὴν ἐν Κυρίῳ ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου, ὅστις εἶναι ἡ συντήρησις καὶ αὔξησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ ἀμοιβαία βοήθεια τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἡ δημιουργία «ἐκκλησίας κατ' οἶκον»². Τέλος τὸ Εὐχέλαιον εἶναι τὸ μυστήριον, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἱερεῖς, ἀλείφοντες μὲ ἔλαιον τὸν ἀσθενοῦντα, ἐπικαλοῦνται ἐπ' αὐτὸν τὴν θεῖαν χάριν, τὴν ἰωμένην τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀσθενείας³.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Οἱ Χριστιανοὶ ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις εἶναι τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀποτελοῦν ἁγίαν ἐνότητα καὶ ἀγιάζονται διὰ τῆς Θ. Χάριτος.

4. Πρακτικὴ ἐφαρμογή.

Ἡ συνειδήσις, ὅτι εἴμεθα μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, πρέπει συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως νὰ ἀναρριπίζῃ τὴν φλόγα τῆς πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἀγάπης. Ἀξίον προσοχῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Φιρμιλιανὸς ἔγραφε χαρακτηριστικῶς πρὸς τὸν Κυπριανόν: «Ἡὐχαριστήσαμεν τὸν Θεόν, διότι εὐρήκαμεν εἰς ἀδελφοὺς τόσον ἀπομακρυσμένους ἀπὸ ἡμᾶς τόσην κοινότητα πίστεως καὶ ἀληθείας. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὴ νὰ προσεγγίξῃ καὶ νὰ συνδέῃ μὲ τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος ἐκείνους, ποὺ φαίνονται χωρισμένοι μὲ τερα-

1. Κ. Δυοβουνιώτου, *ἀντόθι*, σελ. 148. Χ. Ἀνδρούτσου, *ἀντόθι*, σελ. 389. Ἰω. Καρμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 102 - 103.

2. Κ. Δυοβουνιώτου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 169 - 170.

3. *Ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 184. Χρ. Ἀνδρούτσου, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 401 ἐξ. Ἰω. Καρμίρη, *ἐνθ' ἄνωτ.*, σελ. 104. Ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς περὶ τῶν μυστηρίων ἴδ. Κ. Καλλινίκου, *Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ*, β' ἐκδ., Ἀθήναι 1958, σελ. 305 ἐξ.

στίας ἀποστάσεις... Αὐτὸ βλέπομεν εἰς σᾶς. Χωρισμένοι ἀπὸ ἡμᾶς μὲ τὰς μεγαλυτέρας ἀποστάσεις ἀποδεικνύεσθε, ὅτι εἰσθε συνδεδεμένοι μὲ ἡμᾶς κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν. "Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς θείας ἐνότητος, διότι ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος κατοικεῖ ἐντὸς ἡμῶν, εἰς ὧν καὶ ἀδιαίρετος, ἐνώνει παντοῦ τοὺς ἰδικούς του μὲ τὸν δεσμὸν τῆς ἐνότητος»¹. Ἀληθῆς ἐπίσης ἀδάμας εἰς τὴν ἀρχαίαν χριστιανικὴν φιλολογίαν καὶ πολῦτιμον μνημεῖον χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ὑπ' ἀρ. 62 ἐπιστολὴ τοῦ Κυπριανοῦ, ἣτις ἐγγράφη τὸ 253 πρὸς τοὺς νομιδοὺς ἐπισκόπους. Οὗτοι ἔγραψαν εἰς αὐτόν, ὅτι ὄρδαί ἀγρίων ληστῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν καὶ ἀπήγαγον ὡς αἰχμαλώτους πολλοὺς χριστιανούς ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ὁ Κυπριανὸς ἀμέσως διενήργησεν ἔρανον ἐν Καρχηδόνι καὶ συνεκέντρωσε τὸ μέγα ποσὸν τῶν 100,000 σηστερτίων (=18,000 χρυσῶν φράγκων), ὅπερ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς νομιδοὺς ἐπισκόπους μετὰ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς. Μεταξὺ ἄλλων γράφει χαρακτηριστικῶς ὁ Κυπριανός: «Μετὰ μεγάλου πόνου ψυχῆς καὶ μετὰ πλείστων δακρύων ἀνεγνώσαμεν, λίαν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀπεστείλατε πρὸς ἡμᾶς, διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν μας, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Διότι ποῖος δὲν αἰσθάνεται θλίψιν διὰ τὰ τοιαῦτα ἀτυχήματα καὶ ποῖος δὲν κάνει ἰδικόν του πόνον τὸν πόνον τοῦ ἀδελφοῦ του; Ὡς λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος, «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ', 26) ἢ ἐν ἄλλῳ χωρίῳ: «Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ;» (Β' Κορ. ια', 29). Ὅθεν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἰδικήν μας αἰχμαλωσίαν τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τὸν πόνον τῶν κινδυνευόντων ὡς ἰδικόν μας πόνον, διότι πράγματι ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐνότητι σχηματίζομεν ἐν σῶμα... Δοθέντος, ὅτι ὁ Ἀπ. Παῦλος λέγει, ὅτι «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε», ὀφείλομεν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀδελφῶν μας νὰ βλέπωμεν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ λυτρώσωμεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς αἰχμαλωσίας Ἐκεῖνον,

1. Ἐπιστ. 75. «Ἡ Ἐκκλησία τῶν μαρτύρων», Ἀθήναι 1959, σελ. 65 - 66.

“Ὅστις ἐλύτρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Αὐτὸν λοιπόν, “Ὅστις ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξηγόρασεν ἡμᾶς διὰ τοῦ αἵματος Του, “Ὅστις ἤδη ὁ Ἰδιος ἐν ἡμῖν μένει καὶ κατοικεῖ, Αὐτὸν ὀφείλομεν νὰ ἐλευθερώσωμεν ἐκ τῶν βαρβαρικῶν χειρῶν δι’ ἐνὸς χρηματικοῦ ποσοῦ... “Ὅλοι ταχέως, εὐχαρίστως καὶ πλουσίως ἔδωκαν χρηματικὰς εἰσφορὰς διὰ τοὺς ἀδελφούς... Ἀποστέλλομεν πρὸς ὑμᾶς 100,000 σηστερτίους, οἵτινες συνεκεντρώθησαν ἐξ εἰσφορῶν κλήρου καὶ λαοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὴν ὅποίαν ποιμαίνομεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ...»¹. Ἀρά γε ἡμεῖς ἔχομεν τοιαύτην ἀγάπην ἐναντι τῶν πασχόντων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας;

Ἐπειτα ἔχομεν ἄρα γε τὴν συνείδησιν, ὅτι εἴμεθα ζῶντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας; Διατηροῦμεν τὴν λευκότητα τοῦ χιτῶνος, τὸν ὅποιον ἐλάβομεν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος ἢ μολύνομεν τοῦτον καθημερινῶς; Ἐχομεν ζωντανὴν σχέσιν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς λειτουργικῆς καὶ μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας; Ἄν ὄχι, δυνάμεθα νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὴν ζωντανὴν ταύτην σχέσιν διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, διὰ τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς μελέτης τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ σχετικῆς προσπάθειας. *

Μορφή διδασκαλίας.

Ἡ μορφή διδασκαλίας θὰ εἶναι ἀχροαματικὴ εἰς τὰς ὑπ’ ἀριθ. 1 καὶ 2 παραγράφους καὶ διαλογικὴ εἰς τὰς ὑπ’ ἀριθ. 3 καὶ 4.

Ἐποπτικὰ μέσα.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου Νεότητος θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἔργα ἑλὼν τῶν μορφῶν τῆς Τέχνης μὲ περιεχόμενον σχετικὸν πρὸς τοὺς ἀγιαστικούς σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας.

1. Harnack, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 209 - 210.